

O'ZBEKISTONDA INTELLEKTUAL FAOLIYAT VA INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH YO`NALISHLARI

Ruziyeva Maftuna Yusufovna

Toshkent Moliya Instituti 2-bosqich magisteri

Annotatsiya: *“O‘zbekistonda intellektual faoliyat va innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish yo‘nalishlari” maqolasiga qisqacha ma‘lumot.*

Ushbu ilmiy maqolada intellektual mulkning innovatsion iqtisodiyotdagi tutgan o‘rni ko‘rsatilgan, shuningdek intellektual mulkni iqtisodiy va huquqiy xususiyatlari haqida so‘z boradi. Ushbu maqolada innovatsion tizimlarni shakllantirishning asosiy shartlari berilgan.

Kalit so‘zlar: *Innovatsion iqtisodiyot, innovatsion tizim, intellektual mulk, hayot tsikli, intellect*

Intellektual mulkka nisbatan iqtisodiy va huquqiy munosabatlarning birligi, shuningdek, iqtisodiy maqsadlarni amalga oshirish nafaqat bozor jarayonlarini rivojlantirish sharoitlariga, intellektual mulk obyektlarini boshqarish va iqtisodiy foydalanish samaradorligiga, balki ularni huquqiy himoya qilishning ishonchligiga ham bog‘liqdir.

Intellektual mulkka bunday kompleks yondashuv B. Pretnar tomonidan berilgan ta‘rifda eng aniq ifodalangan: "intellektual mulk - sanoat, ilmiy, adabiy va badiiy sohalarda intellektual ijodning ayrim shakllarida, shuningdek tadbirkorlik faoliyatini identifikatsiyalashning ayrim shakllarida xususiy yuridik huquqlarning foydaliligi, qo‘llanilishi, sotib olinishi, majburlanishi va suiiste‘mol qilinishining oldini olish bilan shug‘ullanadigan huquqlar sohasi, ulardan raqobatbardosh tadbirkorlik faoliyatida, tijorat va savdoda iqtisodiy foydalanish maqsadida" [1]

Leontiev B. B. ishida o‘tkazilgan intellektual mulk xususiyatlarini tahlil qilish intellektual mulk hayot tsiklining tegishli bosqichlarini aniqlashga imkon berdi: iqtisodiy foyda, huquqiy kafolatlar, ijodiy hissa.[2]

Shu bilan birga, agar hayot tsiklining dastlabki bosqichlarida maksimal yuk ishlab chiquvchi-mualliflarga tushsa, na huquqiy kafolatlar, na iqtisodiy manfaatlar hali aniqlanmagan bo‘lsa, unda yakuniy bosqichda ijodkorlarning roli tenglashtiriladi, lekin intellektual mulk obyektlariga qonuniy ravishda to‘g‘ri rasmiylashtirilgan huquqlarning foydasi va afzalliklari ayon bo‘ladi.

Intellektual mulk obyektlarining muhim xususiyati ularning nomoddiy aktivlar xususiyatlariga muvofiqligi bo‘lib, bu ularni korxonaning iqtisodiy faoliyatida foydalanishga imkon beradi. Intellektual mulkning iqtisodiy kategoriya sifatidagi xususiyatlarini, uning korxonalar iqtisodiyotidagi roli va o‘rnini aniqlab, mahalliy olimlarning ilmiy ishlariga va amaliyot natijalariga asoslanib, intellektual mulkning milliy va mintaqaviy innovatsion tizimlarning shakllanishi va faoliyatidagi rolini aniqlash zarur.

1.3-jadval.

Innovatsion tizimlarni shakllantirishning asosiy shartlari

Innovatsion tizimlarni yaratish shartlari	Mazmuni
Innovatsion faoliyat	Intellectual mulk orqali aniq kontragentlarga innovatsion ta'sirlar qayd etiladi, kechikish bilan innovatsion ta'sirlar uchun imkoniyatlar kengayadi, tobora ko'proq xo'jalik yurituvchi subyektlar (mulkdorlar, litsenziatlar, foydalanuvchilar, pudratchilar) innovatsion faoliyatga jalb qilinadi.
Innovatsion qiziqishlar	Bir tomondan, intellektual mulk huquqlarining kengayishi xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining mustaqil motivida, boshqa tomondan, intellektual mulk sohasidagi maqsadlar iqtisodiy manfaatlar, shuningdek xavfsizlik, barqarorlik, ma'naviy estetik rivojlanish va boshqalar bilan chambarchas bog'liqdir.
Innovatsion qadriyatlar	Agar innovatsion qadriyatlar va an'analar ijtimoiy-iqtisodiy organizmning haqiqiy tartibga soluvchisiga aylanmagan bo'lsa, intellektual mulk mexanizmlarining ishlashi asosan rasmiydir.

Intellectualmulkniishlabchiqarish, sotibolishvasotishtexnologiyalarniyaratish, uzatishvatarqatishmexanizmlarinita'minlaydiganilmiyinnovatsionsohadagikorxonava tashkilotlarfaoliyatiningasosiyjihatlardanbirigaaylanmoqda. Natijada, intellektualmahsulotningnisbatanalohidabozorlarishakllanadi, ularo'zigaxosshakllanishvarivojlanishqonuniyatlaribilanajralibturadivaasosanmilliyinnovatsiontizimningtuzilishinibelgilaydi.

Milliy innovatsion tizimni takomillashtirish innovatsion sohada tizimli integratsiya bilan birga keladi. Shu nuqtai nazardan, intellektual mulk imkoniyatlari tizim shakllanishining katalizatori sifatida ishlaydi:

- tizimli ilmiy-texnik yutuqlarni qayd etish; birlashtirilgan obyektlarga bo'lgan huquqlar to'plamini komplekslashtirish uchun zarur bo'lgan shakllantirish;
- turli sohalarda texnik darajadagi vakillikni shakllantirish, innovatorlarning sa'y-harakatlarini "tor" joylarni birlashtirishga yo'naltirish; takomillashtirishning subyektlararo va tarmoqlararo tarqalishini ta'minlash;
- resurslarni birlashtirish, qo'shma tadqiqotlar va ishlanmalarni o'tkazish, subpudrat shartnomasi va boshqalar.

Endi O'zbekistonda milliy innovatsion tizimini shakllantirishning asosiy bosqichlarini ko'rib chiqsak:

A bosqich. Loyihadan oldingi bosqich:

- Mamlakat aholisi va, birinchi navbatda, turli darajadagi rahbarlar o'rtasida innovatsion madaniyatni shakllantirish mexanizmini (jamiyatning boshqaruv, ta'lim,

ishlab chiqarish, moliya, Qonunchilik va boshqa barcha ko'rinishlarida yangiliklarga tayyorligi va qobiliyati) tashkil etish va ishga tushirish.

- Yaratilayotgan milliy innovatsion tizim elementlarining dastlabki holatini ularning innovatsion rivojlanish talablariga muvofiqligi nuqtai nazaridan tizimli tahlil qilish.

- Xorijiy mamlakatlar tajribasini o'rganish. Innovatsion rivojlanish va milliy innovatsion tizimlarni yaratish muammolari bo'yicha tadqiqotlarning retrospektiv tahlili.

- Taqlidchi mamlakatlar va innovatsion mamlakatlarning milliy innovatsion tizimlarining xususiyatlarini tahlil qilish.

B bosqichi. O'zbekiston milliy innovatsion tizimi konsepsiyasini shakllantirish.

C bosqich. O'zbekiston milliy innovatsion tizimining shakllanishi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI:

1. Елисеев А.Н., Шульга И.Е. Институциональный анализ интеллектуальной собственности: учебное пособие-М.: ИНФРА-М, 2005.

2. Леонтьев Б.Б. Этюды концепции формирования национальной инновационной системы. // Инновации. 2005. № 5

3. Intellectual. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

4. Мазур Н.З. Методология управления интеллектуальной собственностью в условиях инновационной экономики М.: 2008

5. A.Taniyev. "Innovatsion iqtisodiyot". Darslik. – Samarqand: SamDU nashri, 2020 y.– 232 b

7. Ravshanovna, G. N. (2023). BOSHLANG 'ICH TA'LIM JARAYONIDA TOLERANTLIKNI TARBIYALASH USULLARI VA VOSITALARI. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(4), 975-980.

8. Adhamjonov, M. (2022). IMPLEMENTATION OF EFFECTIVE ORAL CORRECTIVE FEEDBACK IN ENGLISH LANGUAGE CLASSES. American Journal of Interdisciplinary Research and Development, 4, 30-33.

9. Адхамжонов, М. (2022). МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ. PEDAGOG, 1(2), 402-406.

10. Muhammadali, A. (2023). HISTORY OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES AND ITS METHODOLOGY. Journal of new century innovations, 29(1), 127-131.

11. Muhammadali, A. (2023). НЕМИС ТИЛИНИ ЎҚИТИШ МЕТОДИКАСИ. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(10), 417-422.

12. Muhammadali, A. (2023). USE OF INTERACTIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES. Journal of new century innovations, 27(5), 71-74.

13. Adhamjonov, M., & Nurillaev, E. (2020). MODERN REQUIREMENTS FOR COMMUNICATIVE COMPETENCE OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHER. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(6), 155-161.

14. Sentürk, S., & Kahraman, A. (2020). The Use of Short Stories in English Language Teaching and Its Benefits on Grammar Learning. *International Journal of Curriculum and instruction*, 12(2), 533-559.

15. Sua, M. R. (2021). Cognitive strategies for developing students' reading comprehension skills using short stories. *REXE-Revista de Estudios y Experiencias en Educación*, 20(44), 233-253.

16. Kosimova, A. (2022). MAIN FEATURES OF LANGUAGE LEARNING STRATEGIES. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(12), 1247-1249.

17. Kosimova, A. (2022). DRABBLLAR–KICHIK HAJMLI EPIK JANR. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 21, pp. 490-493).

18. Ali Mansoor, A. A., Mohammed, O. S. M., Ahmed, H. R., Munasser Awadh, A. N., Abdulfatah, H. M., & Sheikh, E. Y. (2023). English language teaching through a short story: A technique for improving students' vocabulary retrieving. *Cogent Education*, 10(1), 2161221.